

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v rozšířeném senátu složeném z předsedy Josefa Baxy a soudců Filipa Dienstbiera, Zdeňka Kühna, Petra Mikeše, Barbary Pořízkové, Aleše Roztočila a Karla Šimky v právní věci žalobce: **V. L.**, zast. Mgr. Janem Šmídem, advokátem se sídlem Jugoslávská 620/29, Praha 2, proti žalované: **Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky**, se sídlem Orlická 4/2020, Praha 3, ve věci žaloby proti rozhodnutí žalované ze dne 21. 8. 2020, č. j. VZP-20-03522694-A45B, o námitce podjatosti vznesené žalovanou ve věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 8 Ad 11/2020,

t a k t o :

Soudkyně Městského soudu v Praze Mgr. A. V. **je vyloučena** z projednávání a rozhodnutí věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 8 Ad 11/2020.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a dosavadní průběh řízení

[1] V řízení o žalobě v projednávané věci vyvstala otázka, zda důvodem podjatosti soudkyně vůči žalované zdravotní pojišťovně je skutečnost, že jde o její vlastní zdravotní pojišťovnu, proti níž soudkyně vede nebo v nedávné minulosti vedla soukromoprávní spor o úhradu zdravotních služeb nehrazených z veřejného zdravotního pojištění, konkrétně o hrazení nákladů porodní asistentky v domácím prostředí.

[2] Žalobce podal u Městského soudu v Praze žalobu proti rozhodnutí ředitele Odboru zdravotní péče Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky, Regionální pobočky Praha, pobočky pro hl. město Prahu a Středočeský kraj („žalovaná“), ze dne 21. 8. 2020, kterým ředitel zamítl jeho odvolání proti rozhodnutí revizní lékařky žalované ze dne 12. 8. 2019, č. j. VZP-19-03246425-S4G7. Tímto rozhodnutím revizní lékařka zamítla jeho žádost o úhradu zdravotních služeb – protonové terapie z prostředků veřejného zdravotního pojištění podle § 15 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

[3] Žalovaná v tomto řízení podala námitku podjatosti soudkyně Mgr. A. V. ve smyslu § 8 odst. 5 soudního řádu správního (dále jen „s. ř.“). Soudkyně je podle této námítky ovlivněna tím, že se žalovanou v nedávné době vedla principiální občanskoprávní spor o zaplacení částky 9.000 Kč, která představuje náklady za porodní a poporodní péči v domácím prostředí. Soudkyně Mgr. A. V. sama podala u Obvodního soudu pro Prahu 3 žalobu na žalovanou, v níž požadovala

úhradu zdravotní péče, která není standardně hrazena ze systému veřejného zdravotního pojištění. Domáhala se úhrady této péče s odůvodněním, že právo na volbu místa a způsobu porodu a následnou úhradu ze strany zdravotní pojišťovny vyplývá z čl. 31 Listiny základních práv a svobod. Ve věci bylo rozhodnuto dne 23. 10. 2019 zamítavým rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3, který již nabyl právní moci.

[4] V nyní řešené věci jde rovněž o úhradu zdravotních služeb nehrazených z veřejného zdravotního pojištění, jmenovaná soudkyně je členkou senátu městského soudu povoláného o žalobě rozhodnout. Žalovaná má pochybnosti o nepodjatosti této soudkyně. Ve výše identifikované věci šlo pro soudkyni o spor o velmi intimní otázce, totiž o právu ženy na porod ve vlastním domácím prostředí a úhradu nákladů spojených s porodem z prostředků veřejného zdravotního pojištění. Podjatost soudkyně v obdobných řízeních již navíc potvrdil i Nejvyšší správní soud (NSS), a to v usnesení ze dne 17. 10. 2019, č. j. Nao 169/2019-67, jímž tuto soudkyni vyloučil z projednávání a rozhodování ve věci úhrady zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění.

[5] K námitce podjatosti žalovaná přiložila čtyři přílohy: 1) žalobu Mgr. A. V. o zaplacení částky 9.000 Kč ze dne 7. 4. 2018, 2) rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 23. 10. 2019, 3) vyjádření Mgr. A. V. v řízení o žalobě ze dne 30. 5. 2019, a 4) lékařskou zprávu ze dne 20. 11. 2019 týkající se protonové léčby žalobce. Podle úředního záznamu ze dne 29. 10. 2020 (č. l. 60 spisu městského soudu) soudkyně přílohy č. 1 až 3 ze soudního spisu ve věci sp. zn. 8 Ad 11/2020 odstranila. V úředním záznamu uvedla: „*Dokumenty zasláné žalovaným [resp. žalovanou – pozn. rozšířeného senátu] týkající se žaloby Mgr. V. (mé osoby) byly ze spisu odstraněny, jelikož obsahují osobní údaje a údaje o zdravotním stavu mém a mé rodiny a jelikož jsou přístupné ve spise 11 C 201/2018 OS Praha 3.*“

[6] Městský soud dne 6. 11. 2020 předložil věc Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o námitce podjatosti. Z výše uvedených čtyř příloh byla k námitce podjatosti spolu se spisem městského soudu NSS postoupena pouze příloha č. 4, tj. lékařská zpráva ze dne 20. 11. 2019 týkající se protonové léčby žalobce (přílohy č. 1 až 3 zaslala NSS žalovaná spolu s doplněním námitky podjatosti ze dne 1. 12. 2020 – viz *část IV.* usnesení rozšířeného senátu).

[7] Námitka podjatosti byla doplněna vyjádřením soudkyně Mgr. A. V. ze dne 29. 10. 2020. Soudkyně k námitce podjatosti uvedla, že je pojištěnkou žalované stejně jako asi 70 % soudců městského soudu, kteří jsou s hrazením zdravotní péče ze strany žalované více či méně spokojeni, neboť jim „*v průběhu tohoto pojištěneckého vztahu zcela jistě v některých věcech vyhověla (např. hrazením určitého vyšetření nebo léčby, popř. pobytu v lázních, příspěvkem na vitamíny nebo sportovní činnost), zcela jistě jim nějaký výkon odmítla (žalovaná ne všechna vyšetření, zdravotní výkony a léky svým pojištěncům hraďí)*“. Ani k předmětu tohoto řízení necítí soudkyně žádný vztah. Cítila by se podjatá v případě, že by bylo předmětem řízení hrazení nákladů porodní asistentky při poskytování péče ve vlastním sociálním prostředí matky či jiná věc týkající se domácích porodů. V takovém případě by se z projednávání věci vyloučila. V této věci však je schopna o žalobě nestranně rozhodnout.

[8] Soudkyně konkrétně uvedla: „*Je pravdou, že je pro mě společensky kontroverzní téma domácích porodů, které je zcela jistě odlišné od nároků uplatňovaných dle ust. § 16 zákona [o veřejném zdravotním pojištění] týkajícího se všech možných diagnóz, citlivým tématem. A proto bych se v případě, že by u zdejšího soudu byla projednávána žaloba proti žalované, jejímž předmětem by bylo hrazení nákladů porodní asistentky při poskytování péče ve vlastním sociálním prostředí matky nebo jiná věc domácích porodů se týkající, zcela jistě vyloučila ve smyslu ust. § 8 odst. 3 s. ř. s. To však není tento případ. Mám za to, že předmět tohoto sporu s domácími porody nikterak nesouvisí. Nebude mi činit nejmenší obtíž hlasovat pro zamítnutí žaloby v této věci v případě, že nebudou splněny podmínky § 16 zákona [o veřejném zdravotním pojištění], jinými slovy*

o žalobě nestranně rozhodnout.“ Soudkyně poukázala také na to, že její podjatost neshledal ani Nejvyšší správní soud, který se k ní jasně a obsírně vyjádřil v rozsudku ze dne 21. 1. 2020, č. j. 5 Ads 228/2019-81.

II. Důvody postoupení rozšířenému senátu a rozporná judikatura

[9] Devátý senát při rozhodování o námitce podjatosti shledal, že zde existuje rozporná judikatura NSS k právní otázce, zda je důvodem podjatosti soudkyně vůči zdravotní pojišťovně skutečnost, že jde o její vlastní zdravotní pojišťovnu, proti níž vede nebo v nedávné minulosti vedla soukromoprávní spor o úhradu zdravotních služeb nehrazených z veřejného zdravotního pojištění, konkrétně o hrazení nákladů porodní asistentky při poskytování péče v domácím prostředí. Otázkou se totiž v minulosti zabýval nejprve desátý senát a poté pátý senát, a to v obou případech vůči téže soudkyni městského soudu a jejímu vztahu k téže žalované. Oba senáty však dospěly k odlišnému právnímu závěru.

[10] Desátý senát, který o námitce podjatosti věci vedené u městského soudu pod sp. zn. 8 Ad 15/2018 rozhodoval, ji označil za důvodnou, a to z důvodu vztahu soudkyně k žalované. V usnesení ze dne 17. 10. 2019, č. j. Nao 169/2019-67 konkrétně uvedl: „Důvod pochybovat o nepodjatosti nevzniká v důsledku pouhé existence pojištěneckého vztahu; na posouzení nestrannosti soudkyně v této věci však vrhá jiné světlo skutečnost, že soudkyně s žalovanou vede soukromoprávní spor o poměrně osobní a citlivé otázce. Podstatou tohoto soukromoprávního sporu je to, že žalovaná nevyhověla žádosti soudkyně o úhradu porodní a poporodní péče v domácím prostředí. Soudkyně sama to podle vyjádření k námitce podjatosti vnímá tak, že jí vznikla škoda v důsledku ‚diskriminačního jednání‘ žalované. Jelikož se soudkyně pře s žalovanou o (slovy žalované) principiální a částečně hodnotovou otázku a zároveň se cítí být žalovanou diskriminována, nelze vyloučit, že vztah soudkyně k žalované zůstal nepoznamenan.“ Pohledem takzvaného objektivního testu nestrannosti ve smyslu judikatury Evropského soudu pro lidská práva shledal, že „není rozhodné, že soudkyně sama nespátňuje souvislost mezi svým soukromým sporem a věcí, v níž má rozhodovat. Důležité je, že jsou zde okolnosti, které mohou budít pochybnosti o její nestrannosti.“ Desátý senát proto usnesením č. j. Nao 169/2019-67 vyslovil, že „soudkyně Městského soudu v Praze Mgr. A. V. je vyloučena z projednávání a rozhodování věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 8 Ad 15/2018“. (Zvýraznění doplnil rozšířený senát).

[11] V přímém rozporu s právě citovaným usnesením však stojí právní názor vyjádřený ohledně (ne)podjatosti téže soudkyně v jiném rozhodnutí NSS. Pátý senát se námitkou podjatosti soudkyně (jako důvodem zmatečnosti řízení před městským soudem) zabýval v řízení o kasační stížnosti žalované. V rozsudku ze dne 21. 1. 2020, č. j. 5 Ads 228/2019-81, shledal, že soudkyně Mgr. A. V. nebyla při svém rozhodování podjatá, a rozsudek městského soudu tudíž nebyl stížen vadou zmatečnosti (viz část IV.b. rozsudku). Vyšel z usnesení NSS ze dne 11. 6. 2010, č. j. Nao 46/2010-78, č. 2102/2010 Sb. NSS, dle něhož je podjatost soudců ve vztahu ke správním orgánům obecně nutno vykládat restriktivněji, než je tomu vůči ostatním účastníkům řízení. V bodě 47 rozsudku pak pátý senát konstatoval, že „lze jen stěží tvrdit, že by Mgr. V. vůči stěžovatelce měla standardní a emocionálně neutrální pojištěnecký vztah, podobně jako jiní soudci, kteří jsou pojištěnci stěžovatelky. I když lze předpokládat, že většina soudců asi skutečně bude v pojištěneckém vztahu se stěžovatelkou, jak tvrdí Mgr. V., neboť se jedná o největší tuzemskou zdravotní pojišťovnu, jistě ne každý pojištěný soudce se stěžovatelkou vede soudní spor. Na druhou stranu skutečnost, že Mgr. V. podala na stěžovatelku žalobu a v době rozhodování městského soudu s ní aktuálně vedla soukromoprávní spor, nelze – bez posouzení dalších relevantních okolností – brát jako důvod pro vyloučení jmenované soudkyně ve smyslu § 8 s. ř. s. Je totiž třeba zohlednit, že se jedná o vztah či poměr ke stěžovatelce vystupující v daném případě v pozici žalovaného správního orgánu, což je významně jiná situace, než kdyby se jednalo o poměr soudce či soudkyně k fyzické nebo právnické osobě coby účastníkovi řízení, resp. jejímu zástupci.“ V bodě 48 ovšem dodal, že by „k tomu, aby byl dán důvod pochybovat o nepodjatosti Mgr. V., byla nezbytně nutná existence dalších

relevantních okolností, které by vztah jmenované soudkyně vůči stěžovatelce zesílily natolik, že by bylo možno hovořit o vztahu vyložené konfliktním až nepřátelským. Nejvyšší správní soud žádné takové okolnosti neshledal. Ze strany jmenované se sice jedná o principiální hodnotový spor, nicméně vedený v rovině korektní a slušné právní argumentace, jak je patrné z písemností předložených samotnou stěžovatelkou (konkrétně z žaloby a z jejího doplnění). Ve své podstatě se tak jedná o případ názorového střetu u otázky domácích porodů, resp. jejich úhrady ze strany zdravotních pojišťoven, který Mgr. V. nijak nediskvalifikoval z rozhodování ve věci žalobce.“ V bodě 49 proto uzavřel: „V nynějším případě se z objektivního hlediska nejedná o takový vliv, který by dosáhl kritické úrovně a od kterého by se dotčená soudkyně nebyla schopna oprostít, jak ostatně potvrzuje sama ve svém vyjádření. Na uvedeném nic nemění ani to, že jak v případě sporu Mgr. V., tak i v případě sporu žalobce se jedná obecně o otázku úhrady zdravotní služby ze strany stěžovatelky. Důležité je, že v obou případech je podstata věci dosti odlišná, navíc v případě jmenované soudkyně jde o soukromoprávní spor vedený v občanském soudním řízení, nikoli v linii správního soudnictví. Není zde tedy dán žádný důvod k domněnkám o jakékoli právní a případně precedenční zainteresovanosti jmenované soudkyně v žalobcově věci, která spadá pod přezkum ve správním soudnictví a nijak se netýká domácích porodů, ale otázky aplikovatelnosti § 16 zákona o veřejném zdravotním pojištění a mimořádné úhrady v souvislosti s onkologickým onemocněním žalobce.“ (Zvýraznění doplnil rozšířený senát).

[12] Devátý senát se v nynějším řízení (věc městského soudu sp. zn. 8 Ad 11/2020) přiklání k názoru desátého senátu, že je třeba shledat Mgr. A. V. podjatou ve smyslu tzv. objektivního testu nestrannosti. Vedení soukromoprávního sporu se žalovanou, a to v době relativně nedávné, totiž takové pochybnosti vyvolává. Oproti době, kdy o její podjatosti rozhodoval desátý senát, navíc nyní přistupují i okolnosti, které vedou k tomu, že je možné ji označit za podjatou i pohledem tzv. subjektivního testu nestrannosti, tedy pohledem jejích kroků přímo v samotném řízení, v němž měla vystupovat jako soudkyně. Podle názoru devátého senátu je tedy soudkyně Mgr. v podjatá vůči žalované jak pohledem tzv. objektivního testu nestrannosti, tak pohledem subjektivního testu nestrannosti. Devátý senát však nemohl v této věci sám rozhodnout za situace, kdy k otázce podjatosti soudkyně vůči žalované existují dva protichůdné názory dvou senátů NSS, a proto věc předložil k rozhodnutí rozšířenému senátu.

III. Vyjádření žalobce k postoupení věci rozšířenému senátu

[13] K námitce podjatosti a důvodům postoupení věci rozšířenému senátu zaslal žalobce Nejvyššímu správnímu soudu dne 27. 11. 2020 rozsáhlé vyjádření. Žalobce je přesvědčen, že by soudkyně Mgr. A. V. z rozhodování věci neměla být vyloučena. Neztotožňuje se tak s námitkou podjatosti žalované, ani se závěrem uvedeným v předkládacím usnesení, a považuje veškeré obavy za nedůvodné.

[14] Předně žalobce poukazuje na to, že žalovaná jako zdravotní pojišťovna je vázána mlčenlivostí. Podivuje se proto, jak žalovaná ví, že Mgr. v je soudkyně – toto se totiž žalovaná musela dozvědět ze své interní evidence o svých pojištěncích a žalobce má důvodné pochybnosti, zda je žalovaná vůbec oprávněna takto údaje o svých pojištěncích spojovat a následně využívat pro své účely.

[15] Žalobce přitom žalované nechce bránit v tom se podjatosti soudce dovolávat, na druhou stranu by tak však měla činit v odůvodněných případech, a navíc mnohem citlivěji. Z povahy soudcovského povolání totiž nevyplývá, že by soudce neměl mít nárok na soukromí – žalovaná je však evidentně opačného názoru a již v několikátém řízení se domáhá vyloučení Mgr. A. V. z projednání a rozhodnutí věci, když jí musí být známo, že se nejen ostatní účastníci, ale i kvůli publicitě rozhodnutí Nejvyššího správního soudu celá veřejnost, dozví velmi citlivé informace o soukromém životě této soudkyně. O to více zarážející je pro žalobce ta skutečnost, že žalovaná

měla do soudního spisu v této věci založit podání Mgr. A. V., která měla obsahovat „její osobní údaje a údaje o zdravotním stavu jejím a její rodiny“.

[16] Žalobce nesouhlasí se závěry postupujícího usnesení, ve kterém se v této věci devátý senát přiklonil k názoru usnesení desátého senátu č. j. Nao 169/2019-67. Nejenže se v něm stírají odlišné předměty řízení v této věci a ve sporu mezi Mgr. A. V. a žalovanou, ale navíc na základě nich by bylo nutné soudkyni již navždycky vyloučit z projednání věcí, ve kterých vystupuje v postavení účastníka řízení žalovaná, resp. jakákoliv další zdravotní pojišťovna, o které je známo, že náklady za porodní a poporodní péči v domácím prostředí nehradí, neboť pro Mgr. A. V. má jít o „*principiální a částečně hodnotovou otázku*“. Uvedené jistě není smyslem institutu vyloučení soudce.

[17] Žalobce proto uzavírá, že Mgr. A. V. neshledává vůči žalované podjatou. Z hlediska subjektivního testu nestrannosti soudce žalobce poukazuje na vyjádření Mgr. A. V. ze dne 29. 10. 2020, ve kterém uvedla, že jí „[n]ebude činit nejmenší obtíž hlasovat pro zamítnutí žaloby v této věci“ – tedy ze subjektivního hlediska nesmí být na soudkyni nahlíženo jako na podjatou. V případě objektivního testu je významné, že předmět tohoto řízení a meritum sporu mezi Mgr. A. V. a žalovanou projednávané Obvodním soudem pro Prahu 3 jsou zcela odlišné. Za zásadní dále žalobce považuje, že spor mezi Mgr. v a žalovanou je již více než jeden rok ukončen. Žalobce proto navrhuje, aby Nejvyšší správní soud rozhodl tak, že soudkyně Mgr. A. V. není vyloučena z projednání a rozhodnutí věci vedené městským soudem pod sp. zn. 8 Ad 11/2020.

IV. Vyjádření žalované k postoupení věci rozšířenému senátu

[18] Žalovaná ve svém vyjádření uvedla, že souhlasí s důvody, pro které byla věc předložena k rozhodnutí rozšířenému senátu. Nové skutečnosti ohledně postupu Mgr. A. V. po podání aktuální námitky podjatosti, které vyplývají z obdrženého postupujícího usnesení, jsou pro žalovanou zarážející a pouze potvrzují, že Mgr. A. V. skutečně není v takové pozici, aby mohla jako soudkyně nestranně rozhodovat soudní spor, jehož je žalovaná účastníkem. Žalovaná se pozastavuje nad tím, že sama tato soudkyně (s vědomím předsedy senátu či snad bez něj) vyřadila ze soudního spisu listiny, kterými žalovaná doložila námitku podjatosti vznesenou právě vůči ní. Ty byly zcela zjevně adresovány Nejvyššímu správnímu soudu, ačkoliv námitku podjatosti bylo v daném případě nutné vznést prostřednictvím městského soudu. Pro takový postup soudkyně žalovaná neshledává žádný právní základ. S ohledem na zmíněné skutečnosti zaslala žalovaná dokumenty původně přiložené k námitce podjatosti také spolu s tímto podáním.

[19] Zdůraznila, že námitku podjatosti neodůvodnila pouze samotnou skutečností, že s ní jmenovaná soudkyně vedla ve své soukromé věci soudní spor, jádro námitky spočívá v konkrétním způsobu, jakým zmíněná soudkyně vůči žalované ve svém soukromém sporu vystupovala a v obsahu jejích vyjádření na adresu žalované. K těmto okolnostem, které žalovaná popsala a doložila v samotné námitce podjatosti, přistupují ještě další skutečnosti svědčící o nikoliv neutrálním postoji Mgr. A. V. vůči žalované (nad rámec těch, které aktuálně uvedl předkládající devátý senát).

[20] Mgr. A. V. zaslala pověřenci žalované pro ochranu osobních údajů podnět k prošetření s žádostí o „*okamžitou nápravu*“, neboť měla být porušena její práva na ochranu osobních údajů. Žalovaná doplňuje, že pověřenec po prošetření věci žádné pochybení neshledal.

[21] Aktuálně, po podání námitky podjatosti, o níž v běžícím řízení rozhoduje rozšířený senát, zaslala Mgr. A. V. dne 29. 10. 2020, tj. ve stejný den, kdy bylo odesláno i její vyjádření pro NSS) podnět řediteli žalované Ing. Z. K. označený jako „*žádost soudkyně Městského soudu Praha o pomoc*“,

ve kterém uvádí: „*Tento postoj (zasílání neanonymizované žaloby, ačkoliv jsem již s tímto postupem vůči VZP vyjádřila svůj nesouhlas) mi přijde jako trest za to, že jsem si dovolila VZP zažalovat.*“ Dále pak v této žádosti uvádí: „*Když jsem si na tento postup stěžovala u Úřadu na ochranu osobních údajů, bylo mi sděleno, že GDPR porušeno nebylo, ale mohla bych podat žalobu na ochranu osobnosti. Takový postup mi však nestojí za námahu, jelikož věřím v lidskou slušnost a Váš nezaujatý pohled na věc, a že Vaše domluva Vašemu zaměstnanci bude stačit, aby se to do budoucna neopakovalo.*“

[22] Žalovaná rozhodně nepodává námitku podjatosti jako „trest“ za dřívější soukromou žalobu podanou zmíněnou soudkyní, kterou nadto Obvodní soud pro Prahu 3 rozhodl ve prospěch žalované, ani s takto naznačenou motivací nezasílá soudu předmětné listiny. Žalovaná si je vědoma povinnosti chránit osobní údaje třetích osob, se kterými přijde do styku, jakož i povinnosti zachovávat mlčenlivost, kterou jí ukládá § 24a zákona č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR (dále jen „zákon o VZP ČR“). Podle § 24a odst. 3 zákona o VZP ČR se nicméně za porušení povinnosti mlčenlivosti nepovažuje postup pojišťovny při uplatňování nároků žalované vyplývajících ze zákona.

[23] Právo na to, aby ve věci nerozhodoval podjatý soudce, nepochybně plyne ze zákona, je dokonce právem, které garantují ústavní předpisy, a které se vztahuje i na VZP ČR jako právnickou osobu, resp. orgán veřejné moci. Pokud tedy žalovaná vznesla námitku podjatosti soudce, jedná se o uplatňování nároků (oprávněných zájmů) vyplývajících ze zákona, k doložení takové skutečnosti je oprávněna. V soudním sporu, z něhož pochází žaloba, rozsudek a vyjádření Mgr. A. V., kromě toho proběhlo u Obvodního soudu pro Prahu 3 několik jednání, během kterých byl obsah listin, které žalovaná soudu aktuálně zaslala, přinejmenším v podstatných rysech přednesen, resp. čten. Jedná se tak o informace, které již byly v souladu se zákonem zveřejněny při soudním jednání.

[24] Z aktuální žádosti Mgr. A. V. určené řediteli žalované vyplývá, že si na postup VZP ČR při podání námítky podjatosti stěžovala dříve i u Úřadu pro ochranu osobních údajů. Na okraj lze doplnit, že dle sdělení Mgr. A. V. ani tento úřad v postupu žalované žádné porušení právních předpisů neshledal. Žalovaná tyto skutečnosti uvádí k dokreslení toho, že poměr soudkyně Mgr. A. V. vůči žalované rozhodně není ani v tuto chvíli, tj. po skončení soukromého soudního sporu, neutrální a nezaujatý do té míry, jak by snad mohlo být usuzováno z jejího uměřeného vyjádření k námitce podjatosti pro NSS ze dne 29. 10. 2020.

[25] Žalovaná žádnou ze svých námitek neopírala o údajnou „*právní a případně precedenční zainteresanost*“ Mgr. A. V. na výsledku řízení, o kterých by měla rozhodovat, což je jedním z argumentů, na jejichž základě NSS v rozsudku č. j. 5 Ads 228/2019-81 podjatost soudkyně neshledal. Dle žalované pak není určujícím kritériem, že Mgr. A. V. vedla se žalovanou soukromoprávní spor, zatímco jako soudkyně by měla rozhodovat věc ve správním soudnictví, ačkoliv i na tomto rozlišení NSS v odkazovaném rozsudku založil své rozhodnutí o její nepodjatosti. Jedná se pouze o formální kritérium, které nemá návaznost na to, jaký je osobní vztah soudkyně vůči žalované. Žalovaná současnou námitku podjatosti, stejně jako ty dřívější, vždy opírala právě o tento poměr Mgr. A. V., nikoliv o otázku podobnosti předmětu soudního řízení.

V. Reakce žalobce na vyjádření žalované

[26] Žalobce se vyjádřil v řízení před rozšířeným senátem znovu k doplnění námitky podjatosti, které učinila žalovaná. Tvrdí, že žalovaná porušila svůj zákonný závazek mlčenlivosti, pokud k námitce podjatosti připojila dokumenty, ze kterých vyplývaly informace o předmětu sporu, který se soudkyní vedla, včetně intimních údajů ze života soudkyně.

[27] Postup Mgr. V., kterým se u pověřence pro ochranu osobních údajů a následně u ředitele žalované domáhala nápravy nezákonných zásahů do svých osobnostních práv, shledává žalobce zcela důvodným a pochopitelným, zvláště za situace, kdy žalovaná využívala neanonymizovanou dokumentaci. Určité rozhořčení soudkyně proto nelze vnímat nijak negativně.

[28] Žalobce opakovaně namítá, že není rozhodné pro posouzení vztahu soudkyně k žalované, že soudkyně dosud nikdy nepoukázala na usnesení NSS, kterým byla vyloučena z rozhodování v konkrétní věci. Pokud tak učinila sama žalovaná, nebylo nutné, aby je soudkyně blíže komentovala. Naopak se žalobci jeví logické, že soudkyně odkázala na rozsudek ze dne 21. 1. 2020, č. 5 Ads 228/2019–81, když se za podjatou nepovažovala. Shrnuje tedy, že Mgr. V. není z pohledu subjektivního a ani objektivního „testu proporcionality“ vůči žalované podjatá.

VI. Pravomoc rozšířeného senátu

[29] Rozšířený senát se nejprve zabýval otázkou, zda je dána jeho pravomoc ve věci rozhodovat. Dle § 17 odst. 1 věty první s. ř. s., *(d)ospěje-li senát Nejvyššího správního soudu při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, postoupí věc k rozhodnutí rozšířenému senátu.*

[30] Rozšířený senát, jak plyne z výše citovaného ustanovení, zásadně posuzuje právní názory. Byla mu předložena věc, která se *prima facie* ohledně otázky podjatosti soudce v podstatných osobních a věcných rysech (osoba rozhodující soudkyně, povaha jednoho z účastníků, možné důvody podjatosti a rámcové okolnosti těchto důvodů), neodlišuje od věcí, jež byly již posuzovány Nejvyšším správním soudem ve věcech Nao 169/2019 a 5 Ads 228/2019. V těchto dvou věcech dospěl Nejvyšší správní soud za obdobných skutkových okolností k odlišným právním názorům.

[31] V předložené věci nejde ani o situaci obdobnou té, která byla předmětem rozhodování rozšířeného senátu v usneseních ze dne 14. 8. 2018, č. j. 2 Azs 340/2017-72 (zejm. body 21 až 28), *Roblík*, a předtím ze dne 26. 7. 2011, č. j. 7 As 2/2010–113 (body 17 až 22), *Kuřimská kauza*, v nichž rozšířený senát shledal nedostatek své pravomoci předloženou věc posoudit. Oproti shora uvedeným případům jak věc nyní projednávaná, tak věci sp. zn. Nao 169/2019 a 5 Ads 228/2019 spočívají *prima facie* na odlišném výkladu právní otázky podjatosti soudce ve smyslu § 8 s. ř. s., respektive souvisejícího kasačního důvodu podle § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. Devátý senát má za to, že v této věci je třeba učinit jiný právní závěr, než k jakému dospěl Nejvyšší správní soud v jedné ze zmíněných věcí (sp. zn. 5 Ads 228/2019).

[32] Devátým senátem předložená věc se proto z hlediska posouzení pravomoci rozšířeného senátu nejvíce podobá věci řešené v rozsudku rozšířeného senátu ze dne 11. 10. 2016, č. j. 2 As 96/2015-59, *Babiččiny nudle*. V něm rozšířený senát vyhodnotil odlišně pravděpodobnost záměny téměř totožných ochranných známek, než jak ji předtím posoudil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 2. 9. 2015, č. j. 1 As 86/2015-29. Rozšířený senát tak učinil za situace, kdy oba posuzující senáty vyšly ze shodně zjištěného skutkového stavu věci, navíc v návaznosti na odlišné posouzení právní otázky spočívající v důsledcích vyhodnocení slovního prvku kombinované ochranné známky jako popisného nebo fantazijního na závěr o zaměnitelnosti ochranných známek s tímto prvkem“ (viz bod 20 usnesení rozšířeného senátu č. j.

2 Azs 340/2017-72, srov. podobně též body 29 až 32 rozsudku rozšířeného senátu č. j. 2 As 96/2015-59).

[33] Relevantní shoda mezi věcí posuzovanou nejprve desátým (MS Praha sp. zn. 8 Ad 15/2018), posléze pátým (týž soud sp. zn. 8 Ad 6/2018) a nyní devátým senátem (týž soud sp. zn. 8 Ad 11/2020) je dána identitou žalovaného (ve všech případech Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR), předmětu řízení (spory o úhradu zdravotní péče z prostředků veřejného zdravotního pojištění), složením soudního senátu městského soudu, který rozhodoval a i nyní rozhoduje o žalobách (jeho členkou vždy soudkyně Mgr. A. V.), a skutkový a právní základ dílčí otázky v projednávané věci, totiž podjatosti soudce (vztah soudce k jednomu z účastníků řízení předvídaný § 8 odst. 1 s. ř. s. pro skutečnost, že tento soudce v jiné věci s tímto účastníkem nedávno vedl soukromoprávní spor).

[34] V otázce, zda je soudkyně městského soudu Mgr. A. V. ve vztahu k žalované podjatá z důvodu soukromoprávního sporu, který s ní vedla, dospěl pátý senát ve svém rozsudku ze dne 21. 1. 2020, č. j. 5 Ads 228/2019-81, k opačnému právnímu závěru o vyloučení soudce *se zřetelem na poměr soudce k účastníkovi řízení* (srov. § 8 odst. 1 s. ř. s.) než předtím desátý senát ve svém usnesení ze dne 17. 10. 2019, č. j. Nao 169/2019-67, ve vztahu k téže soudkyni, téže žalované, obdobnému předmětu sporu před městským soudem a na podkladu obdobného skutkového základu námitky podjatosti.

[35] Zatímco pátý senát vyslovil názor, že samotné vedení soudního sporu soudcem s žalovanou v jiné věci, byť o citlivé a osobní otázce týkající se tohoto soudce, nezakládá bez naplnění dalších okolností důvod podjatosti, zdůraznil tzv. subjektivní hledisko nestrannosti a soudkyni z projednávané věci nevyloučil, desátý senát naopak na základě těchto okolností zdůraznil objektivní hledisko nestrannosti a soudkyni vyloučil. K jeho názoru se nyní kloní i devátý senát, který věc postoupil rozšířenému senátu. Pravomoc rozšířeného senátu ve smyslu § 17 odst. 1 s. ř. s. je tedy dána.

VII. Právní posouzení rozšířeným senátem

[36] Rozšířený senát má tedy sjednotit odlišné názory na takový vztah soudce k účastníkovi řízení, který zakládá důvod podjatosti soudce a vylučuje jej z projednávání a rozhodování věci. Konkrétně jde o to, zda důvodem podjatosti soudkyně vůči zdravotní pojišťovně (žalované v řízení před správním soudem) je skutečnost, že jde o její vlastní zdravotní pojišťovnu, proti níž vede nebo v nedávné minulosti vedla v citlivé a osobní otázce soukromoprávní spor o úhradu zdravotních služeb nehrazených z veřejného zdravotního pojištění.

[37] Ustanovení § 8 odst. 1 s. ř. s. stanoví, že soudci *jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech.*

[38] Podle § 8 odst. 3 s. ř. s. zjistí-li soudce důvod své podjatosti, *oznámí takovou skutečnost předsedovi soudu a v řízení zatím může provést jen takové úkony, které nesnesou odkladu. Předseda soudu na jeho místo určí podle rozvrhu práce jiného soudce nebo jiný senát. Má-li předseda soudu za to, že není dán důvod podjatosti soudce, nebo týká-li se věc předsedy soudu, rozhodne o vyloučení Nejvyšší správní soud usnesením, a jde-li o soudce, Nejvyššího správního soudu, jiný jeho senát.*

[39] Podle § 8 odst. 5 s. ř. s. účastník může namítnout podjatost soudce. *Námítka musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námitkám se nepřiblíží. Námítka musí být zdůvodněna a musí být uvedeny konkrétní skutečnosti, z nichž je dovozována.* O vyloučení soudce rozhodne usnesením po jeho vyjádření Nejvyšší správní soud.

[40] Rozhodnutí o vyloučení soudce z důvodů uvedených v § 8 odst. 1 s. ř. s. je součástí naplňování ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Ústavní soud k tomu například v nálezu ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01 uvedl: „*součástí základního práva na zákonného soudce jsou jednak procesní pravidla určování příslušnosti soudů a jejich obsazení, jednak zásada přidělování soudní agendy a určení složení senátů na základě pravidel, obsažených v rozvrhu práce soudů, a dále požadavek vyloučení soudců z projednávání a rozhodování věci z důvodu jejich podjatosti.*“ Podle téhož ustanovení příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. Jak Ústavní soud uvedl, ústavní imperativ, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, „*sluší pokládat za zcela nepominutelnou podmínku řádného výkonu té části veřejné moci, která soudům byla ústavně svěřena; ten totiž na jedné straně dotváří a upevňuje soudcovskou nezávislost, na straně druhé pak představuje pro každého účastníka řízení stejně cennou záruku, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolávány soudy a soudci podle předem daných zásad (procesních pravidel) tak, aby byla zachována zásada pevného přidělování soudní agendy, a aby byl vyloučen - pro různé důvody a rozličné účely - výběr soudů a soudců "ad hoc".*“ (nálezn Ústavního soudu ze dne 22. 2. 1996, sp. zn. III. ÚS 232/95). Ačkoliv je tedy rozhodnutí o vyloučení soudce součástí práva na zákonného soudce, jde o doplnění jinak vůdčí obecné zásady, že příslušnost soudce je dána předem, aniž by mohla být jakkoliv ovlivněna. Proto postup, kterým je věc odnímána příslušnému soudci a přikázána soudci jinému, je nutno chápat jako výjimečný. Zákon jej však v případech popsanych v § 8 odst. 1 s. ř. s. nejen připouští, ale přímo vyžaduje.

[41] Součástí práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) je požadavek na nezávislý a nestranný soud. Nestrannost a nezájatost soudce je neodmyslitelnou součástí spravedlivého rozhodování, a tedy jedním z hlavních předpokladů pro důvěru občanů a jiných subjektů práva v právo a právní stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Podle Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) požadavek nestrannosti chrání důvěru, kterou by měly soudy v demokratické společnosti vzbuzovat jak u veřejnosti (viz *Piersack proti Belgii*, rozsudek ESLP ze dne 1. 10. 1982, č. 8692/79, bod 30), tak u účastníků řízení (viz *De Cubber proti Belgii*, rozsudek ESLP ze dne 26. 10. 1984, č. 9186/80, bod 26; *Fey proti Rakousku*, rozsudek ESLP ze dne 24. 2. 1993, č. 14396/88, bod 30).

[42] Z předeslaného tedy vyplývá, že vyloučit soudce z projednávání a rozhodnutí přidělené věci lze jen výjimečně a z opravdu závažných důvodů, které mu mohou reálně bránit rozhodnout v souladu se zákonem nestranně a spravedlivě, případně i jen to, že o tom mohou být navenek pochybnosti.

[43] Jak Nejvyšší správní soud shrnul v rozsudku ze dne 30. 9. 2005, č. j. 4 As 14/2004-70, „*[n]estrannost soudce je především subjektivní psychickou kategorií, vyjadřující vnitřní psychický stav soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), o nichž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi nalezla stěží uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širěji, také v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšmu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují objektivní okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce určitým, nikoliv nezaujatým vztahem k věci disponuje. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv pouze na skutečně prokázané podjatosti,*

ale je dáno již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti (I. ÚS 167/94, Ústavní soud: Sbirka nálezů a usnesení Ústavního soudu). Na druhé straně Ústavní soud vyslovil, že subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání, rozhodování o této otázce se však musí dát výlučně na základě hlediska objektivního. To znamená, že otázka podjatosti nemůže být postavena nikdy zcela najisto, nelze ovšem vycházet pouze ze subjektivních pochybností osob zúčastněných na řízení, nýbrž i z právního rozboru skutečností, které k těmto pochybnostem vedou (II. ÚS 105/01).“

[44] Zatímco o podjatosti pohledem tzv. subjektivního testu vypovídají typicky kroky, jež soudce koná přímo v soudním řízení nebo v souvislosti s ním a jež vypovídají o tom, že vůči předmětu řízení či jeho účastníkům cítí vztah zpochybňující jeho nestrannost (typicky nevhodné poznámky během soudního jednání či jiné projevy naznačující negativní či naopak pozitivní vztah k účastníkům či věci), o podjatosti pohledem tzv. objektivního testu vypovídají objektivní skutečnosti existující mimo samotné soudní řízení, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o jeho nestrannosti, například blízké příbuzenství či jiný druh vztahu s některým z účastníků, přestože přímo v řízení se tento vztah navenek nijak neprojevuje (srov. rovněž náleží Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04).

[45] Vztít v úvahu obě hlediska či jejich kombinaci je nezbytné pro odpovědný závěr o nepodjatosti soudce. I když se soudce subjektivně necítí být podjatým, objektivně mohou vzniknout pochybnosti o jeho nepodjatosti. Na druhé straně ne každé vnitřní mínění soudce o jeho vlastní podjatosti znamená, že podjatý objektivně je a že se tak i jeví navenek, a proto má být vyloučen z projednávání a rozhodování věci. I proto je svěřeno posuzování (ne)podjatosti soudce v případě pochybností nestrannému třetímu, v daném případě krajských soudů rozhodujících ve správním soudnictví předsedovi příslušného krajského soudu, případně senátu Nejvyššímu správnímu soudu.

[46] Rovněž judikatura Evropského soudu pro lidská práva proto vychází z dvojího testu nestrannosti soudce: subjektivní test je založen na základě osobního přesvědčení soudce v dané věci, objektivní test sleduje existenci dostatečných záruk, že je možno v tomto ohledu vyloučit jakoukoliv legitimní pochybnost. Subjektivní nestrannost soudu je podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva presumována, dokud není prokázán opak (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, rozsudek pléna ESLP ze dne 23. 6. 1981, č. 6878/75 a 7238/75, bod 58). U objektivní nestrannosti postačí, že jsou tu okolnosti, které mohou vzbuzovat pochybnosti o nestrannosti soudu. Jak Evropský soud pro lidská práva v této souvislosti často zmiňuje, je třeba „jít dále, než jak se věci jeví“ („*looking behind appearances*“/„*en regardant au-delà des apparences*“) a připomíná anglické rčení „*justice must not only be done, it must also be seen to be done*“, tedy „*spravedlnost nemůže být pouze vykonávána, musí být také vidět, že je vykonávána*“ (*Delcourt proti Belgii*, rozsudek ESLP ze dne 17. 1. 1970, č. 2689/65, bod 31).

[47] Rozšířený senát v nynějším řízení vychází při odpovědi na předloženou spornou otázku podjatosti soudce z výše nastíněných východisek. Fakt, že soudce vede soudní spor, není obecně bez dalšího ničím diskvalifikujícím pro jeho nestrannost. Soudce jistě disponuje stejným katalogem práv a svobod, stejně tak výčtem povinností, jako každý jiný občan. Stejně tak mu náleží právní prostředky k ochraně těchto práv a svobod a může je uplatňovat zákonem stanoveným způsobem před orgány veřejné moci, soudy nevyjímaje (čl. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 96 odst. 1 Ústavy). Podobně jako jiný občan je soudce nositelem řady práv a adresátem řady povinností v oblasti soukromého i veřejného práva. Může být účastníkem správních či soudních řízení v rozličných procesních rolích (žadatel, osoba zúčastněná, osoba dotčená, povinný, plátce, daňový subjekt atd.) Průběh a výsledek těchto řízení může vnímat pozitivně, neutrálně i negativně (s možným zvýrazněním intenzity vnímání a její proměnlivosti v běhu času). Je tedy zcela legitimní, brání-li se soudce správní či soudní cestou. To však

neznamená, že to v konkrétní věci nemůže vést podle okolností k jeho vyloučení z projednávání a rozhodování věci (viz dále).

[48] Soudce činný ve správním soudnictví pravidelně projednává spory, jejichž účastníkem je na jedné straně správní orgán, s nímž mohl přijít do kontaktu ve svém občanském životě. Důvodně se od soudce očekává jeho profesionalita, objektivní přístup a vědomost ústavního požadavku nestranného přístupu ke všem účastníkům řízení a dalším osobám, s nimiž přijde při výkonu své funkce do styku [srov. též § 80 odst. 2 písm. e) zákona č. 6/2020 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)]. I v případě, že soudce byl adresátem rozhodnutí např. v oblasti daní, sociálního zabezpečení, pojistného na veřejné zdravotní pojištění, úhrady zdravotní péče, přestupků, stavebního či jiného povolení, proti takovým rozhodnutím se bránil nebo se domáhal přiznání práv u správního orgánu nebo u soudu, neznamená to samo osobě, že soudce ztrácí svou nestrannost a stává se podjatým (v negativním nebo i pozitivním smyslu) kdykoliv do budoucna. Nejde totiž o situaci nějak unikátní, nýbrž vyplývající z normálního života. Vyhledávat pro projednávání sporů ve správním soudnictví „nepodjaté“ soudce jako průnik množin z těch, kteří mají rozhodovat ve sporech, v nichž figuruje mezi účastníky řízení správní orgán, a těch, kteří se s tímto orgánem a jeho rozhodováním ve svých běžných životních situacích nikdy nesešli, je absurdní představa o hledání sterilních osob.

[49] Rozšířený senát tedy činí dílčí závěr, že důvodem podjatosti soudce ve správním soudnictví není samotná skutečnost, že s žalovaným správním orgánem, jehož rozhodnutí má na základě podané žaloby přezkoumávat, vedl v minulosti jiný spor ve své vlastní věci. K tomu, aby byl v takovém případě důvod shledáván, je nezbytně nutná existence dalších relevantních okolností, které by vztah soudce vůči účastníku řízení změnil natolik, že by bylo možno dovodit legitimní pochybnosti o jeho nestrannosti.

[50] Zjištěný poměr soudce k účastníku řízení daný vedením sporu v jiné věci je indikátorem pro zkoumání dalších okolností tohoto poměru. Těmi mohou být povaha sporu, průběh a výsledek sporu, časový odstup od nyní projednávané věci a také způsob chování a vystupování soudce jako účastníka řízení ve své věci vůči tomuto účastníku. Může jít i o další indicie, z nichž lze dovodit, zda soudce je pro nestranné vedení sporu, který má projednávat a rozhodovat, stále dostatečně „vybaven“ a zda se takto jako nepodjatý jeví jednak účastníkům řízení, jednak komukoliv dalšímu. Okolnostmi mohou být i procesní postoje, vyjádření a stanoviska soudce v jeho vlastním sporu vedeném s tímž účastníkem a v jiném sporu, o němž soudce rozhoduje, a kde některý z účastníků řízení již také vznesl námitku podjatosti tohoto soudce, na niž soudce reagoval.

[51] Jestliže soudce z vlastního popudu vede nebo v nedávné době vedl vlastní spor s účastníkem řízení o otázce, která pro něj není „běžná“, nýbrž osobní až intimní, a tudíž velmi citlivá, principiální či hodnotová, vystupuje ve sporu velmi aktivně a postoje druhého účastníka vůči sobě vnímá diskriminačně, vzniká důvod pochybovat o jeho nepodjatosti při projednávání a rozhodování věci, kde je žalovaným též účastník řízení.

[52] Nestrannost soudců je atributem samotné existence soudnictví a spravedlivého soudního procesu. Má zakotvení na ústavní úrovni a v mezinárodních úmluvách a je opakovaně potvrzován judikaturou. Proto nestrannost soudu chrání kromě jiného i procesní řády, v nichž je zakotveno jednak právo účastníků řízení vznášet námitky podjatosti soudců, jednak povinnost soudce, který zjistí důvod své podjatosti (není-li podána námitka podjatosti některým z účastníků), oznámit ji a ponechat posouzení této otázky nejprve předsedovi soudu a podrobit

se pak případně rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o vyloučení soudce (srov. § 8 odst. 3 s. ř. s.).

[53] Rozšířený senát dodává, že soudce, jehož nestrannost je na základě námitky podjatosti zpochybněna, je povinen se k uplatněné námitce vyjádřit. Je skoro zbytečné dodávat, že pravdivě a úplně. Musí uvést všechny rozhodující okolnosti pro posouzení své nestrannosti. Případné rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o vyloučení není nějakým „debaklem“ či „selháním“ soudce, naopak jde o uplatnění procesního mechanismu sloužícího k zajištění nestrannosti soudu. Vnitřní pravidla organizace soudní činnosti vyjádřené v podmínkách každého soudu rozvrhem práce s takovými situacemi počítají. Není problém nahradit soudce vyloučeného pro podjatost v konkrétní věci soudcem jiným.

VIII. Aplikace zaujatého názoru rozšířeného senátu na projednávanou věc

[54] Otázka, na niž rozšířený senát k podnětu devátého senátu odpověděl, byla jedinou v postoupené věci. Devátý senát měl totiž rozhodnout o námitce podjatosti soudkyně Mgr. A. V., kterou vznesla žalovaná Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR v daném řízení o žalobě před městským soudem. V takové situaci rozšířený senát v souladu s § 71 Jednacího řádu Nejvyššího správního soudu zpravidla nevrací věc zpět postupujícímu senátu, nýbrž rozhodne o ní sám. Rozšířený senát tedy aplikoval zaujatý právní názor na konkrétní skutkové i procesní okolnosti daného případu, přičemž musel vzít samozřejmě v úvahu i okolnosti a informace vzešlé v dalším průběhu řízení.

[55] Je nezpochybnitelnou skutečností, že jmenovaná soudkyně vedla v nedávné době před Obvodním soudem pro Prahu 3 spor s Všeobecnou zdravotní pojišťovnou České republiky o zaplacení částky 9.000 Kč z prostředků veřejného zdravotního pojištění jakožto úhrady nákladů porodní a poporodní péče porodní asistentkou v domácím prostředí. Spor skončil rozsudkem ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. 11 C 201/2018, jímž tento soud žalobu zamítl. Rozsudek nabyl právní moci.

[56] Z předloženého soudního spisu a podání účastníků řízení rozšířený senát zjistil, že žalovaná vznesla v obdobné situaci námitku podjatosti vůči téže soudkyni již v jiném řízení vedeném před městským soudem pod sp. zn. 8 Ad 15/2018, jež se týkalo zamítnutí žádosti žalobkyně o schválení výjimečné úhrady léčivého přípravku pro léčbu jejího onkologického onemocnění podle § 16 zákona o veřejném zdravotním pojištění. V tomto řízení podala žalovaná dne 4. 9. 2019 námitku podjatosti, odůvodněnou obdobně jako v nyní posuzovaném případě. Soudkyně ve svém vyjádření k námitce podjatosti uvedla, že se necítí být podjatá. Přesto Nejvyšší správní soud rozhodl usnesením desátého senátu ze dne 17. 10. 2019, čj. Nao 169/2019-67, že soudkyně Mgr. A. V. je vyloučena z projednávání a rozhodování této věci (rozšířený senát dodává, že v uvedené věci v mezidobí městský soud rozhodl rozsudkem ze dne 5. 2. 2020, čj. 8 Ad 15/2018-86, a to senátem, v němž vyloučenou soudkyni nahradila jiná soudkyně).

[57] Soudkyně Mgr. A. V. se jako členka senátu městského soudu podílela již na vydání rozsudku ze dne 22. 5. 2019, č. j. 8 Ad 6/2018-85, jímž městský soud vyhověl žalobě ve věci úhrady zdravotních služeb z prostředků veřejného zdravotního pojištění podle § 16 zákona o veřejném zdravotním pojištění. Žalovaná nepodala námitku podjatosti během řízení před městským soudem, nýbrž až následně v kasační stížnosti. V ní uvedla, že sama Mgr. A. V. uvedenou skutečnost neoznámila předsedovi městského soudu podle § 8 odst. 3 s. ř. s. a že o obsazení rozhodujícího senátu se žalovaná dozvěděla až na základě písemného vyhotovení rozsudku, který jí byl doručen dne 21. 6. 2019.

[58] NSS (pátý senát) se v rozhodování s touto námitkou podjatosti uplatněnou v kasační stížnosti Mgr. A. V. seznámil a současně ji vyzval k vyjádření. Soudkyně ve vyjádření ze dne 5. 12. 2019 uvedla, že podle § 8 odst. 3 s. ř. s. nepostupovala, neboť se z důvodu svého vztahu k žalované necítila být podjatá. K věci samé připustila, že společensky kontroverzní téma domácích porodů je pro ni citlivé, avšak je zcela jistě odlišné od nároků uplatňovaných podle § 16 zákona o veřejném zdravotním pojištění, neboť věc, o níž rozhodovala, nijak nesouvisela s hrazením nákladů porodní asistentky při poskytování péče ve vlastním sociálním prostředí matky nebo s jinou věcí týkající se domácích porodů, u níž by se dle svého vyjádření „zcela jistě vyloučila ve smyslu ust. § 8 odst. 3 s. ř. s.“.

[59] Pátý senát tak nezjistil (a ani neměl důvod předpokládat), že o podjatosti této soudkyně ve vztahu k žalované již v minulosti jiný senát NSS rozhodoval. Sama žalovaná jej na tuto skutečnost nemohla upozornit, neboť svou kasační stížnost (v jejímž rámci až z výše uvedených důvodů námitku podjatosti vznesla) podala již dne 4. 7. 2019, tedy ještě před rozhodnutím desátého senátu. I proto zřejmě pátý senát v rozsudku ze dne 21. 1. 2020 nepřisvědčil námitce podjatosti této soudkyně.

[60] V nyní projednávané věci devátým (a rozšířeným) senátem k výzvě senátu soudkyně upozorňuje, že se NSS k její nepodjatosti již vyjádřil. Poukazuje však pouze na rozsudek č. j. 5 Ads 228/2019-81, v němž soud důvod její podjatosti neshledal.

[61] Vedení soukromoprávního sporu se žalovanou, a to v době relativně nedávné, navíc se prolínající s běžícími řízeními, v nichž měla soudkyně jednat a rozhodovat, vyvolává pochybnosti o její nepodjatosti, zejména proto, že předmětem soukromoprávního sporu soudkyně s žalovanou byla otázka skutečně osobní až intimní, tj. úhrada nákladů porodní asistentky za porodní a poporodní péči v domácím prostředí. To se projevovalo i v jejích vyjádřeních v tomto soukromoprávním sporu. Například ve vyjádření ze dne 30. 5. 2019 uvedla, že žalovaná „nutí nemajetné pojištěnky, aby se podřídily a přivedly na svět dalšího člena své rodiny v prostředí, které si nevybraly, za přítomnosti osob, které si nemohly vybrat, a za pomoci postupů, které nemohly ovlivnit“. Žalovaná tím „žalobkyni pro její světonázor diskriminuje, když k ní přistupuje méně příznivě než k jiným pojištěnkám.“

[62] I ve zmíněném vyjádření ze dne 29. 10. 2020 k námitce podjatosti v projednávané věci soudkyně přiznává, že je pro ni „společensky kontroverzní téma domácích porodů (...) citlivým tématem“. Navíc z podání Mgr. A. V. (které žalovaná VZP ČR zaslala NSS spolu s vyjádřením k postoupení věci rozšířenému senátu) ze dne 11. 9. 2019 adresovanému pověřenci žalované pro ochranu osobních údajů a z podání ze dne 29. 10. 2020 adresovanému řediteli VZP ČR ohledně zaslání žalovanou neanonymizované žaloby spolu s námitkami podjatosti, dále vyplývá, že soudkyně je se žalovanou aktuálně v pokračujícím konfliktu minimálně ohledně otázky nakládání s jejími osobními údaji.

[63] Rozšířený senát proto konstatuje, že za situace, kdy se soudkyně pře v živém sporu (či nedávno neúspěšně přela) se žalovanou o principiální a hodnotovou otázku, která je pro ni samotnou jednak intimní, jednak společensky kontroverzní, a zároveň se cítí být žalovanou diskriminována (viz obě citovaná předchozí vyjádření), nelze vyloučit, že její vztah k žalované zůstal tímto sporem poznamenán. Nelze ji tedy podle názoru rozšířeného senátu označit (v jiných živých věcech) za objektivně nestrannou a emocionálně neutrální, neboť u ní ve smyslu citované judikatury Ústavního soudu existují „okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce má ke věci určitý, nikoliv nezaujatý vztah“.

[64] V nynější věci projednávané rozšířeným senátem pak Mgr. V. ve svém vyjádření nezmiňuje o rozhodnutí desátého senátu; poukazuje pouze na rozhodnutí pátého senátu. Z jejího vyjádření plyne, že se závěrem o své nepodjatosti, k němuž dospěl pátý senát, se silně ztotožňuje. I to může být signálem, že je ve věci, třeba i nevědomky mentálně angažována více, než je z pohledu soudcovské nestrannosti žádoucí.

[65] V neposlední řadě nelze odhlédnout od skutečnosti, že soudkyně ze spisu městského soudu sp. zn. 8 Ad 11/2020 v nyní projednávané věci odstranila přílohy č. 1 až 3 (viz bod [5] výše), kterými žalovaná dokládala své důvody pro závěr o její podjatosti. Ačkoliv rozšířený senát nepopírá tvrzení soudkyně, že přiložené dokumenty v neanonymizované podobě obsahují její citlivé osobní údaje, postup soudkyně by fakticky soudu (v situaci, kdy by NSS nakonec neměl možnost se s obsahem těchto dokumentů seznámit) znemožnil řádné věcné posouzení námitky podjatosti s ohledem na všechny okolnosti, které byly účastníky tvrzeny či v řízení vyšly najevo. Takový postup soudkyně v nynějším řízení žel rovněž nesvědčí o její subjektivní nestrannosti.

[66] Vzhledem k tomu je tedy soudkyně Mgr. A. V. podjatá vůči žalované jak pohledem tzv. objektivního testu nestrannosti, tak pohledem subjektivního testu nestrannosti.

[67] Rozšířený senát tak přitakal podané námitce podjatosti a rozhodl, že soudkyně Městského soudu v Praze Mgr. A. V. je (pro poměr k žalované) vyloučena z projednávání a rozhodování věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 8 Ad 11/2020.

[68] Pro úplnost rozšířený senát podotýká, že v tomto řízení neřešil žalobcem tvrzené porušení zákonných povinností (mlčenlivosti) žalované spočívající ve sdělení údajů o soudkyni Mgr. A. V. v rámci podané námitky podjatosti, zabýval se toliko obsahem sdělených informací ve vztahu k nestrannosti soudkyně při projednávání a rozhodování této věci.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 3. února 2021

Josef Baxa
předseda rozšířeného senátu